

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps

po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Śladem Krzyży Pawła Brylińskiego

czas trwania: 1 dzień, typ: samochodowa, liczba miejsc: 9, stopień trudności:
bardzo łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Paweł Bryliński był wielkopolskim rzeźbiarzem ludowym i powszechnie znany w swoich czasach zwłaszcza w południowej Wielkopolsce, gdzie powstało zdecydowanie najwięcej jego dzieł. Urodził się w 1814 roku w Wieruszowie, mieszkał potem w Wielowsi Klasztornej a następnie przeprowadził się do Masanowa, gdzie spędził większość swojego życia, dlatego zwany był mistrzem z Masanowa. Krzyże jakie stawiał są ewenementem w Wielkopolsce, gdyż podobne spotykane są tylko w Małopolsce i Podkarpaciu, za narzędzia pracy służyły mu młotek, dłutko i koziółek, wszystko robił ręcznie dlatego wrażenie robi do dzisiaj jaką piękne krzyże po sobie zostawił. Bryliński mieszkał zimą w swoim domu i rzeźbił wtedy swoje figury a wiosną z tym co wyrzeźbił i ze swoim narzędziami wyruszał w świat, mieszkał wtedy u swoich fundatorów do czasu skończenia pracy, nawet jeśli to oznaczało że pracował w tej samej miejscowości w której mieszkał. Robił okazałe ponad 10-metrowe słupy w przeważającej większości z drewna dębowego a rzadziej ze sosnowego a pozyskiwał je z pobliskiego lasu. Tematem przewodnim jego dzieł był wątek Wielkiego Tygodnia. Niemal zawsze występowały figury Marii Magdaleny, Matki Boskiej czy Marka Ewangelisty oraz inne postacie adorujące Chrystusa a na szczycie słupa siedział pelikan karmiący krwią swoje młode. Taki temat przewodni nazywany był bożą męką. Warto podkreślić, że Bryliński malował swoje rzeźby polichromią i znany był z tego że bardzo starannie wykonywał swoje dzieła, a postacie przedstawione na rzeźbach były przedstawione w sposób bardzo realistyczny. Bryliński do tego był człowiekiem o bardzo łagodnym uosobieniu, zawsze gdzie tylko się udał otaczał go wianuszek dzieci, nic dziwnego bo dla nich rzeźbił także zabawki, które były oczywiście bardzo piękne. Podczas II wojny światowej hitlerowcy zniszczyli wiele dzieł Brylińskiego, a do naszych czasów zachowało się niewiele ponad 10 krzyży, tym bardziej warto odbyć małą wycieczkę i osobiście zobaczyć jego dzieła.

Program wycieczki

Kowalew

Krzyż przydrożny w Kowalewie

W Kowalewie znajduje się krzyż przydrożny autorstwa Pawła Brylińskiego. Zbudował go w 1860 roku przy skrzyżowaniu ulic: Baranów, Bolesława Chrobrego i 24 stycznia. Słup mierzy ponad 13 metrów długości i rozmieścił na nim 6 polichromowanych postaci w stylu baroku ludowego.

Na szczycie krzyża znajduje się pelikan. Odstępy pomiędzy piętrami są większe niż u innych jego krzyży gdyż krzyż jest większy niż te które do tej pory zbudował. Bryliński budował dwa rodzaje krzyży: Mąk Bożych oraz patronów - imienników fundatorów krzyża.

Krzyż należy do grup Bożych Mąk, oczywiście główną postacią jest tutaj postać Chrystusa ukrzyżowanego w koronie cierniowej, poniżej znajduje się ubrana w jasnozieloną szatę św. Weronika trzymająca chustę z odbiciem Twarzy Chrystusa, a jeszcze niżej św. Walenty w stroju kapłańskim a także na tym samym poziomie lecz z boku rzeźba św. Jana Ewangelisty. Na samym dole znajduje się postać Matki Bożej Bolesnej ubrana w fałdzistą białą szacie.

Krzyż jest mocno zaniedbany, ale z tego co usłyszałem od jednego z przechodniów krzyż ma być przeniesiony gdyż w tym miejscu jest notorycznie niszczone i odnowiony.

51°53'36"N 17°44'32"E | na mapie:A

Droszew

Krzyż przydrożny

Jest to wielofigurowy krzyż przydrożny, który wyrzeźbiony został w 1878 roku przez wędrownego ludowego artystę Pawła Brylińskiego. Krzyż ma wysokość około 10 metrów; ufundowany został przez Marcina Szymczaka.

Pionowe drzewce krzyża niemal na całej długości posiadają wystrój rzeźbiarski, po bokach znajdują się dwie figury. Na szczycie krzyża umieszczona jest grupa pelikanów. Na skrzyżowaniu ramion krzyża rozpięta jest figura Chrystusa w białym perizonium przewiązanym żółtym sznurem. Poniżej mieści się klęcząca na czaszce św. Maria Magdalena z chustą i flaknem olejków w dłoniach. Pod nią ulokowana jest tarcza z narzędziami Męki. Poniżej znajduje się figura Matki Boskiej Bolesnej, która po bokach ma św. Weronikę z lewej i św. Jana Ewangelistę z prawej. Na samym dole krzyża umieszczona jest rzeźba przedstawiająca Adama i Ewę pod rajsłym drzewem.

51°45'25"N 17°56'06"E | na mapie:B

Kania

Krzyż wielofigurowy

Krzyż przydrożny wielofigurowy o wysokości 11 metrów wykonany został w 1859 roku przez ludowego rzeźbiarza Pawła Brylińskiego.

Bryliński był ludowym artystą, który wraz z nastaniem wiosny wędrował od wsi do wsi południowej Wielkopolski i na koszt fundatorów rzeźbił słupy i krzyże. Ozdabiał je rzeźbami lub płaskorzeźbami świętych.

Krzyż w Kani z trzech stron swej pionowej belki pokryty jest wyrzeźbionymi w jednym pniu figurami świętych, ułożonymi w czterech kondygnacjach, i niewielką figurą Chrystusa Ukrzyżowanego zawieszanej na poprzeczce. Na szczycie krzyża mieści się pelikan karmiący troje piskląt. Krzyż przedstawia następujących świętych: na froncie - Matka Boska Bolesna, św. Walenty, św. Józef i św. Stanisław; z prawej strony - św. Jan Ewangelista, św. Wawrzyniec, św. Antoni i św. Wojciech; z lewej strony - św. Weronika, św. Franciszek, św. Roch i św. Idzi. U stóp krzyża znajduje się tabliczka z inskrypcją: "Fundator Łukasz Skrobański R.P. 1859".

W 1933 roku krzyż przesunięto o około sto metrów z powodu budowy drogi gruntowej. W czasie II wojny światowej miejscowi i ludzie z nadleśnictwa uratowali krzyż przed zniszczeniem przez hitlerowców. W 1986 roku dokonano konserwacji krzyża impregnatami oraz środkami owadobójczymi. Rok później zamontowano stalową kratownicę z piorunochronem i dwoma uziemieniami, które gwarantowały stabilność krzyża.

51°33'05"N 18°10'28"E | na mapie:C

Gostycyna Kapliczka słupowa

Przy miejscowym kościele św. Mikołaja postawiono słup drewniany autorstwa Pawła Brylińskiego z 1849 roku, który został tutaj przeniesiony z Chotowa, a ufundowany został przez Wawrzyńca Olejnika.

Dzisiaj trudno sobie wyobrazić, że ten mistrz z Masanowa, jak zwano Pawła Brylińskiego (mimo że urodził się w Wieruszowie), jako jedyne narzędzia pracy miał młotek, dłutko oraz koziółek, a za miejsce pracy służyła mu własna szopa lub fundatora. Bryliński z reguły zimą wykonywał niezbędne prace, jak np. rzeźby figuralne, a wiosną brał je wszystkie na wózek i zajeżdżał do domu fundatora i mieszkał tam, dopóki nie skończył pracy, i to nawet pomimo tego, że czasami to była miejscowość, w której akurat mieszkał. Za materiał budowlany służyło mu drewno pozyskane z pobliskiego lasu, z reguły to był dąb, rzadziej sosna. Masanowski mistrz znany był także z tego, że był pogodny i wesoło nastawiony do życia, koło niego często kręciły się dzieci, nic dziwnego - dla nich także potrafił wyrzeźbić zabawki, puszczalki, a nawet skrzypce.

51°40'31"N 18°04'43"E | na mapie:D

Mikstat Krzyż przydrożny Pawła Brylińskiego

Paweł Bryliński żyjący w XIX wieku był ciekawą postacią. Ten ludowy rzeźbiarz tworzył plenerowe galerie swoich prac w postaci przydrożnych i przykościelnych krzyży oraz słupów osiagających czasami wysokość 10 metrów. Do

krzyży tych przymocowywał wyrzeźbione przez siebie postaci świętych. Artysta działał na terenie Ziemi Kaliskiej i Ostrowskiej.

W Mikstacie, małym miasteczku na południu Wielkopolski, zobaczyć można jeden z krzyży Pawła Brylińskiego. Dzieło rzeźbiarza pochodzące z 1858 roku stoi przy kościele parafialnym pw. Świętej Trójcy. W 2007 roku krzyż z kilkoma figurami poddano gruntownej renowacji, dzięki czemu możemy podziwiać go w pełnej krasie.

51°31'50"N 17°58'11"E | na mapie:E

Grabów nad Prosną Barokowy kościół Serca NMP i św. Mikołaja (XVII w.)

Barokowy kościół Serca NMP i św. Mikołaja (XVII w.)

51°30'20"N 18°07'12"E | na mapie:F

Boników Krzyż przydrożny Pawła Brylińskiego

Wielkopolska kojarzy nam się z bogatymi wsiami a na Podkarpaciu mamy zarezerwowane widoki urokliwych kapliczek, krzyży stojących na rozdrożach czy przy mostkach. Dlatego dość dużą niespodzianką jest, że w okolicach Krotoszyna, Odolanowa czy Grabowa nad Prosną znajduje się spora ilość pięknych wielofigurowych krzyży przydrożnych, które Bryliński wyrzeźbił własnymi rękoma.

Gdy tylko nastawała wiosna, zabierał swoje narzędzia pracy i wędrował. Zbierał zamówienia oraz mieszkał u fundatora do czasu zakończenia prac. Najczęściej dominującym motywem był temat Wielkiego Tygodnia a dominujące postacie, oprócz Chrystusa ukrzyżowanego, to rzeźby świętej Marii Magdaleny, Matki Boskiej, świętego Jana Ewangelisty. Wiele z tych krzyży było bogato zdobione i pokrywane polichromią, ale niektóre były trochę skromniejsze. Zależało to oczywiście o zasobności fundatora.

Krzyż w Bonikowie, z XIX wieku, należy do grupy skromniejszych krzyży. Na samym szczycie znajduje się postać Chrystusa, która po swojej prawej stronie ma aniołka a poniżej tablicę z narzędziami męki, Matka Boża Bolesna a także Święta Maria Magdalena, z uniesioną dłonią z flakonem oleju jako symbol pokutującego grzesznika oraz Święty Jan Ewangelista, który towarzyszył Maryi pod krzyżem na Golgocie. Krzyż w Bonikowie jest podniszczony i wymaga natychmiastowej renowacji

51°32'35"N 17°39'46"E | na mapie:G

Tarchały Wielkie

Krzyż przydrożny w Tarchałach Wielkich

W Tarchałach Wielkich znajduje się kolejny dobrze zachowany wielofigurowy krzyż przydrożny, ludowego rzeźbiarza Pawła Brylińskiego. Był on rzeźbiarzem samoukiem i prawdopodobnie wszystkiego nauczył się sam. Zawsze gdy nadchodziła wiosna ruszał wózkem ze swoimi narzędziami w świat aby zarabiać swoją pracą na chleb. Stworzył wiele wspaniałych dzieł - krzyże przydrożnych wielofigurowych, których wielkość i bogactwo zdobnictwa zależała od zasobności fundatorów. Robił krzyże opisujące Męki Pańskie oraz rzeźby towarzyszące patronom - imiennikom fundatorów, ten krzyż należy do tej pierwszej grupy.

Centralną postacią jest oczywiście postać Chrystusa Ukrzyżowanego, na szczycie krzyża znajduje się postać łabędzia, poniżej mamy min. postać św. Marii Magdaleny siedzącej na czaszce, Matki Bożej Bolesnej czy też tarcza z narzędziami Męki. Krzyż jest w dobrym stanie choć niektóre rzeźby wymagają małej renowacji

51°35'33"N 17°42'27"E | na mapie:H

Raczyce

"Boża męka" Pawła Brylińskiego

Jest to wysoki, wielofigurowy krzyż drewniany z drugiej połowy XIX wieku. W centralnej części, pod ozdobnym zadaszeniem widnieje figura ukrzyżowanego Chrystusa z figurkami aniołków u stóp. Natomiast poniżej figury św. Rocha i św. Wojciecha, w zwieńczeniu krzyża jest pelikan karmiący młode. Wszystkie ludowe rzeźby wykonane zostały z drewna i upiękkszzone polichromią.

"Boża męka", bo tak powszechnie nazywany jest krzyż z ukrzyżowanym Chrystusem, jest dziełem Pawła Brylińskiego - ludowego rzeźbiarza Wielkopolski. Jego wielofigurowe krzyże i słupy zdobione figurami są często spotykane przy drogach w okolicy Krotoszyna, Kalisza czy Odolanowa, tak jak ten w miejscowości Raczyce.

51°34'27"N 17°37'27"E | na mapie:I

Zdjęcia dodane przez (w kolejności): marekpic, BogdanP, BogdanP, marekpic, zbyszekF60, , marekpic, marekpic, WWAT

Trasa dodana przez: marekpic

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
środa 02 października 2024 07:34:11

miniprzewodnik

